

observatori
DE LA REALITAT JUVENIL
SANT BOI DE LLOBREGAT

(precarietat)³
Joventut i mercat de treball
a Sant Boi de Llobregat

- Document de síntesi -
Abril 2009

Observatori de la realitat juvenil
Unitat d'Infància, Adolescència,
Joventut i Cohesió de Sant Boi
de Llobregat

Autor: Josep Riera i Ramon
1ª Edició digital: Abril 2009
Tiratge: 500
Edició i maquetació: Unitat d'Infància,
Adolescència, Joventut i Cohesió.
Ajuntament de Sant Boi de Llobregat
Disseny: Minsk, S.L.

Índex

1.Introducció	4
2.Plantejament de l'estudi	6
3.Marc teòric	7
Joventut i transició; trajectòries diverses, un objectiu compartit	7
Les dimensions de la precarietat	8
Diferències i discriminacions: un punt de partida desigual	9
4.Estructura demogràfica	11
5.Estructura del mercat de treball	12
6.Atur registrat	13
7.Contractació laboral	14
8.Estructura salarial	15
9.Conclusions	16
10.Bibliografia	21

1. Introducció

L'acudit de Forges ens remet automàticament a un dels principals aspectes que sorgeix a l'hora de definir les condicions laborals dels i de les joves de Catalunya, és a dir, la precarietat. Actualment, les transformacions que ha experimentat el mercat de treball han conduït a que la població juvenil es trobi immersa en una conjuntura laboral on aquesta precarietat n'és la principal característica. Les conseqüències que se'n deriven afecten de forma contundent els seus processos d'emancipació. En aquest sentit, es complica enormement la planificació a mig i llarg termini, impossibilitant la definició i concreció dels projectes vitals. En contextos com el de Sant Boi de Llobregat, amb un mercat de treball fortament segmentat i encarat al sector serveis (que és el sector que més treball precari genera), i amb una part significativa de la població juvenil d'origen estranger, les conseqüències de la precarietat s'accentuen notablement. Així doncs, i partint d'aquestes consideracions, el present informe es planteja els següents objectius bàsics:

- Analitzar la situació laboral actual dels i de les joves de Sant Boi de Llobregat des d'una perspectiva temporal, comparant-la alhora amb la situació laboral de la població juvenil de la comarca i de la resta de Catalunya.
- Oferir una visió específica d'aquells segments que assumeixen amb més intensitat les conseqüències de les desigualtats sobre les que s'estructura el mercat de treball. És a dir, s'enfoca l'anàlisi des d'una perspectiva de gènere i en funció de l'origen de la població juvenil.

- Per últim, generar coneixement sobre les problemàtiques laborals a les que ha de fer front la població juvenil de Sant Boi de Llobregat, oferint als i a les responsables municipals una eina d'anàlisi per dissenyar i implementar polítiques d'ocupació juvenil realistes i integrals.

El present estudi és un dels primers projectes realitzats a partir de la creació i l'impuls de l'Observatori de la realitat juvenil de Sant Boi de Llobregat, que neix com a una eina bàsica per a la implementació de les polítiques de joventut. En aquest sentit, tal i com estableix el Programa Municipal Transversal de Joventut, l'Observatori es constitueix sobre dos objectius clars: contribuir al coneixement i la comprensió de la realitat juvenil de Sant Boi de Llobregat; i, revisar, millorar i actualitzar les polítiques i les actuacions que es fan adreçades a la joventut, adequant-les a les veritables necessitats i expectatives dels i de les joves del municipi. Així, les principals actuacions es concreten en l'avaluació sistemàtica de les polítiques municipals destinades a la població juvenil, a la vegada que s'aposta per incorporar la perspectiva de joventut-generació-cicle de vida a l'organització. No obstant, aquestes actuacions necessàriament s'han d'emmarcar en una anàlisi continuada de la realitat dels i de les joves de Sant Boi. Aquesta és doncs la voluntat que persegueix el present informe sobre el mercat de treball, ja que es centra en un dels aspectes de major importància en la definició de les trajectòries de la població juvenil.

2. Plantejament de l'estudi

Des del punt de vista metodològic, el present informe es basa, gairebé de forma exclusiva, en l'explotació de dades estadístiques secundàries provinents de diverses fonts. No obstant, la insuficiència de fonts estadístiques generals en aquest país és un fet prou evident, circumstància que s'accentua quan es pretén baixar el punt de mira a nivell municipal. A més, si l'objectiu principal es centra en l'observació de la realitat de la població juvenil les dificultats s'incrementen enormement. Així doncs, l'elecció de les fonts estadístiques utilitzades s'ha regit per uns criteris bàsics d'acord amb els objectius que planteja l'informe:

- En primer lloc, s'han escollit fonts que es poguessin desagregar per edats. En aquest sentit, en les estadístiques demogràfiques es pren com a referència la població de 15 a 29 anys, mentre que per les de treball, òbviament, el col·lectiu de referència es situa entre els i les joves de 16 a 29 anys.
- A la vegada, s'han escollit fonts que permetessin, sempre que fos possible, la comparació entre Sant Boi de Llobregat, el Baix Llobregat i el conjunt de Catalunya.
- D'altra banda, quan es planteja l'anàlisi del mercat de treball, sobretot centrat en la població juvenil, s'ha de fer especial atenció a les diferències existents en funció del gènere i l'origen. Així, sempre que ha estat possible, s'han desagregat les estadístiques per sexe i nacionalitat.
- Per últim, el darrer aspecte que s'ha tingut en compte a l'hora de seleccionar les fonts és la temporalitat. És a dir, la voluntat de l'informe és mostrar l'evolució de la realitat laboral dels i de les joves en els darrers anys, pel que resulta indispensable treballar amb estadístiques de periodicitat anual.

Seguint aquests criteris, presentem a continuació les fonts utilitzades en el present informe:

- Per la part específica sobre l'estructura de població s'ha treballat amb les dades provinents del padró municipal d'habitants, extretes de l'Institut d'Estadística de Catalunya, dels anys 2001 a 2007.
- El bloc d'anàlisi de l'esfera laboral s'ha dut a terme a partir del tractament i anàlisi de les dades de l'Observatori del Treball del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya. Alhora, també s'han utilitzat dades de l'anuari socioeconòmic del Baix Llobregat. Cal destacar que l'espai temporal d'aquesta part de l'anàlisi ha variat en funció de la disponibilitat de les dades. Així, per norma general i sempre que ha estat possible, s'ha analitzat el període 1998-2007, tot i que per algunes taules el període de referència és més curt.

D'altra banda, considerem apropiat fer referència a l'absència d'estadístiques provinents del Cens de 2001. En aquest sentit, una de les característiques principals de la realitat juvenil és que aquesta és enormement dinàmica i canviant. Així doncs, aquest fet comporta que les dades del Cens 2001 hagin perdut prou vigència com per no ser incloses en un estudi que pretén mostrar una fotografia actual de la realitat laboral dels i de les joves. Alhora, tampoc s'han inclòs dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) que es du a terme a Sant Boi de forma anual, ja que les desagregacions necessàries per l'estudi convertien les dades en poc significatives.

3. Marc teòric

En els darrers anys, les profundes transformacions sociolaborals han conduït a una creixent flexibilització del treball. En aquest sentit, tal i com assenyala Ulrich Beck, viure en la societat de la plena ocupació "significava tenir un treball normal, que cadascú aprenia una professió que exercia durant tota la seva vida, potser canviant una o dues vegades d'ocupació, una activitat que li proporcionava la base de la seva existència material". Així doncs, l'època fordista es caracteritzava per un sistema de seguretat relativa i de previsió a llarg termini, és a dir, la població ocupada podia definir i perfilar la pròpia trajectòria vital pràcticament des de l'instant en que entrava en el mercat laboral. Per contra, la configuració actual del mercat de treball suposa la instauració d'un règim de risc, impeding a molts col·lectius poder assolir aquest nivell de previsió a llarg termini. D'aquesta manera, la flexibilitat suposa traspasar els riscos de l'Estat i de les empreses a les persones (Beck, 2002). Aquest procés d'individualització dels riscos afecta de forma notable als i a les joves d'avui dia, ja que són els qui actualment han de definir la seva inserció en un mercat laboral poc propici a generar condicions de treball satisfactòries.

Joventut i transició; trajectòries diverses, un objectiu compartit

Són força els autors que han definit la joventut com una transició a la vida adulta. No obstant, tal i com estableix Casal, aquesta transició no s'ha d'entendre "tant com una etapa pròpiament dita de l'individu (de cicle vital) sinó com un procés social històricament determinat d'emancipació: emancipació amb relació a les relacions de producció i reproducció." En aquest sentit, segons l'autor són tres les dimensions que caracteritzen aquesta transició a la vida adulta: "la *transició professional* (...) que suposa un circuit complex d'itineraris formatius, experiències laborals i consolidacions professionals. El procés social d'adquisició de l'*autonomia relativa* i que suposa un circuit complex d'adquisicions personals en el 'camp de joc' en termes de preses de decisions, relacions intergeneracionals, autonomia econòmica, etc. En tercer lloc, la emancipació familiar com a procés de reproducció i que suposa, en el nostre context neolocal, l'accés a un domicili propi i l'establiment d'una forma de vida amb independència de la família d'origen". (Casal, 2000:57)

Centrant-nos en l'àmbit laboral, la inserció de la població juvenil en el mercat de treball durant l'època fordista es caracteritzava per seguir dues trajectòries diferenciades i força predominants (Casal, 1996:308-311): D'una banda, les trajectòries d'*èxit precoç*, que les conformaven els i les joves amb elevades expectatives de carrera professional, ja fos a partir de formacions superiors, majoritàriament, o bé a partir d'estudis de grau mig. Aquesta trajectòria apareixia lligada a itineraris de formació positius i sense ruptures, i una transició a la vida activa ràpida. En segon lloc, predominaven el que Casal defineix com a *trajectòries obreres*, seguides per la població juvenil orientada cap a la "cultura del treball" manual i poc qualificat, caracteritzada per un horitzó molt limitat en relació a la formació i per una aprenentatge "a peu d'obra". Aquestes trajectòries apareixen lligades no tant a eleccions professionals personals com a les oportunitats sorgides dins el mercat de treball. L'escassa qualificació d'aquests/es joves comporta un grau important de vulnerabilitat enfront els canvis del mercat, conduint a situacions de rotació laboral, estades intermitents en l'atur, etc.

Avui dia, les transformacions en l'esfera sociolaboral han comportat que aquestes dues transicions hagin quedat relegades en un segon pla, emergint de forma preeminent tres trajectòries diferents:

- *Trajectòries desestructurades*: El particularisme d'aquesta modalitat és el bloqueig sistemàtic enfront la inserció laboral. D'aquesta manera, i partint d'expectatives de posicionament social baixes i recorreguts formatius curts i erràtics, aquesta trajectòria es caracteritza per situacions d'atur crònic i entrades puntuals en el mercat de treball secundari.
- *Trajectòries en precarietat*: Es defineix per resultats negatius en el mercat de treball, sobresortint situacions d'atur, rotació laboral i subocupació. A la vegada, es caracteritza bàsicament per una inestabilitat plena en la inserció professional. D'aquesta manera, aquesta trajectòria comporta situacions de contínua rotació laboral, necessitats conjunturals de formació i reajustaments a la baixa de les expectatives inicials.
- *Trajectòries d'aproximació successiva*: Es caracteritza per ser una modalitat de transició definida per les altes expectatives de millora social i professional en un context on les opcions a prendre resulten confuses, i amb un marge d'error prou elevat. Apareix dominada pel "tempteig i l'assaig-error", fet que comporta un retard important en la consecució d'èxits a nivell professional i en l'emancipació familiar. Aquesta trajectòria es vincula amb processos d'escolarització prolongada, experiències laborals prèvies a la inserció, fracassos parcials en el trànsit escola - vida activa, precarietat i subocupació, etc. En resum, descriu una trajectòria d'inserció caracteritzada per un ajustament continuat de les expectatives, de forma general a la baixa, i la consecució gradual d'èxits parcials.

Aquestes tres noves transicions a l'esfera laboral, tal i com destaca Salvadó, "estan tenyides per la precarietat laboral i per la dificultat d'emancipació familiar, però en el fons són molt diferents entre si". En aquest sentit, la trajectòria d'aproximació successiva és un model "que pressuposa una sortida de la precarietat amb els anys. Certament, serà una sortida incerta, complexa, difícil, necessitada de suport familiar, sovint associada a biografies sobreeducatives..., però sortida al capdavant. Són els joves que deixen de ser joves". Per contra, els models de trajectòries en precarietat i les desestructurades pressuposen una precarietat indefinida, associades les primeres a la temporalitat i les segones a l'exclusió, més que no pas un model de transició. Fruit de les conseqüències que se'n deriven d'aquestes situacions, Salvadó i Serracant han batejat aquests/es joves amb l'epítet de "forever young", entenent la dificultat que suposa sortir del cercle de precarietat laboral que els i les caracteritza (Salvadó, 2005:103).

Les dimensions de la precarietat

Però, què s'entén per precarietat? Ernest Cano estableix un model teòric on relaciona la precarietat amb les limitacions que experimenta avui dia la població ocupada a l'hora de planificar i controlar els propis projectes vitals, i la lògica vulnerabilitat, tant social com econòmica, que comporta aquesta situació. En aquesta línia, Cano defineix la precarietat en funció de quatre dimensions bàsiques:

- La incertesa que manifesta el/la treballador/a sobre la continuïtat de la relació laboral. En aquest sentit, tal i com estableixen Ortiz i Miró, "la multiplicitat de fórmules contractuals de caràcter eventual", sorgides arrel de les contínues reformes laborals, "configura la *precarietat de dret*". Així, l'ús reiterat per part de l'esfera empresarial d'aquestes modalitats de contractació han comportat que "la temporalitat [sigui] la

característica principal de la realitat laboral juvenil” (Ortiz i Miró, 2001:15). A la vegada, Albert Recio considera que les facilitats d’acomiadament sorgides d’aquestes reformes laborals han comportat que la població juvenil assumeixi el rol clàssic d’exèrcit de reserva, és a dir, que és reclutada quan apareixen necessitats puntuals de mà d’obra i se la rebutja quan hi ha excedents per descens d’activitat (Recio,1997; citat a Salvadó, 2005:97).

- La degradació i la vulnerabilitat de la situació de treball, que es manifesta en una pèrdua de control sobre la pròpia situació laboral. Bernat Albaigés afirma que aquesta vulnerabilitat té uns “efectes nefastos sobre la seguretat i higiene en l’espai de treball, la posició del treballador dins l’organització productiva, la durada i la distribució de la jornada, la qualitat del suport relacional i tècnic, les possibilitats de promoció i de formació, etc” (Albaigés, 2004:18-19). Aquesta situació comporta una pèrdua important de poder, i condueix a l’acceptació de condicions laborals poc beneficioses. Alhora, la creixent individualització de les relacions laborals dificulta enormement una oposició ferma a les condicions generades per la desregulació del mercat, ja que es produeix un clar afebliment de la capacitat d’organització col·lectiva.
- La insuficiència dels ingressos salarials, que genera uns efectes perversos importants en la planificació de les trajectòries vitals, i que s’associa clarament amb la primera dimensió. El mateix Cano afirma que “el nivell de retribució determina en bona mesura el nivell de vida, la posició social del treballador i, fins i tot, la seva percepció sobre la qualitat de l’ocupació” (Cano, 1997:82, citat a Albaigés, 2004:19).
- La insuficiència i reducció de la protecció social, que condueix inevitablement cap a situacions d’incertesa i de vulnerabilitat. En aquest sentit, Salvadó entén que “la baixa taxa de cobertura s’explica per l’elevada temporalitat, que dificulta acumular prou períodes de cotització per accedir a les prestacions contributives d’atur” (Salvadó, 2005:98). Així, resulta obvi que són els i les joves qui pateixen de forma majoritària aquestes situacions de desprotecció.

Diferències i discriminacions: un punt de partida desigual

La “forma” com es posiciona la població ocupada en el mercat laboral depèn, en bona part, de la configuració d’aquest. Per tant, resulta lògic que la precarietat afecti més intensament a aquells/es qui negocien la seva incorporació, majoritàriament joves, que no pas a aquells/es que tenen la seva posició establerta. Tot i això, algunes dades donen a entendre que aquesta situació no és del tot transitòria, sinó que acompanya i, probablement acompanyarà, a tota una generació de joves al llarg de la seva vida. En resum, les transformacions sociolaborals i la desregulació del mercat han conduït a la generalització de situacions de precarització i temporalitat entre els i les joves catalanes. Alhora, el mercat de treball català ha estat incapaç de generar nous llocs de treball en consonància al nivell de qualificació de la població juvenil, que s’ha vist incrementat enormement en els darrers anys, fet que ha conduït a un important augment de la sobrequalificació.

No obstant, tot i aquests canvis, cal destacar que no tota la població juvenil parteix de les mateixes posicions en el moment de negociar la seva entrada al mercat de treball. Així, aspectes com el gènere, la classe social o l’origen segueixen tenint un pes força important a l’hora de definir les trajectòries laborals que seguiran els i les joves en els seus respectius processos de transició i d’inserció al mercat. És a dir, si bé és cert que s’ha produït una individualització creixent dels riscos que afecten a la joventut, també és cert que aquests riscos no actuen amb la mateixa intensitat sobre el conjunt de la població juvenil.

En aquest sentit, avui dia les transicions juvenils són molt heterogènies. Els canvis ocorreguts en els darrers trenta anys han obert un ampli ventall de trajectòries diverses que segueixen els i les joves cap a la vida adulta. Prenent la metàfora utilitzada per Furlong i Cartmel, anteriorment la població juvenil realitzava aquest trajecte en tren, que variava en funció de la classe social o el gènere, però amb unes possibilitats limitades de modificar-ne la destinació, i amb un desenvolupament d'una consciència col·lectiva amb els companys de viatge. En canvi, actualment aquest mateix trajecte es realitza en cotxe, individualitzant el procés, ja que les decisions sobre la destinació i la forma d'arribar-hi varia en funció de cada jove. No obstant, no tota la població juvenil realitza el viatge amb el mateix automòbil, és a dir, "el tipus de cotxe en què van iniciar aquesta aventura és l'element que predetermina el resultat final del viatge". Així, "l'enorme varietat de rutes contribueix a difuminar el punt fins al qual els esquemes de desigualtats es continuen reproduint." Alhora, la diversitat d'opcions a prendre és tan àmplia que condueix a que "els joves poden arribar a creure que el seu camí és únic, i que els riscos als quals s'enfronten els han de superar com a individus més que com a membre d'una comunitat". (Furlong i Cartmel, 2001: 20-21)

D'altra banda, en el cas de l'origen, cal destacar que l'enorme creixement de la població immigrant dels darrers anys s'ha concentrat en les franges d'edat més joves. Aquest fet ha coincidit amb un creixement prou sostingut de l'economia catalana, fruit d'una conjuntura econòmica favorable i de les reformes ja comentades del mercat de treball. No obstant, aquest creixement econòmic ha anat acompanyat d'un intens procés de creació d'ocupació en sectors de baix valor afegit, és a dir, en activitats intensives en treball i de baixa productivitat (Amarello i Fernández, 2004). A la vegada, s'ha d'afegir el gran pes que té l'economia submergida en l'estructura productiva d'aquest país. Aquesta ha crescut notablement en els darrers anys, sent un pol d'atracció important per la població estrangera. En aquest context, els i les joves immigrants veuen com les dificultats per inserir-se al mercat de treball en condicions no precàries creixen de forma exponencial.

Per últim, la característica principal que defineix actualment l'ocupació femenina en general, però també en el cas de les joves, és la doble presència, és a dir, la combinació del treball productiu amb treball domèstic i familiar. En aquest sentit, tal i com afirma Pilar Carrasquer, els joves "continuen orientats cap a la producció o, en qualsevol cas, a disposar de més temps per a ells mateixos, mentre que les joves es troben en una posició contradictòria: d'una banda, adquireixen una nova legitimitat social ja que s'aproximen al que és la norma de participació en l'àmbit productiu; però, d'altra banda, en la majoria dels casos, mantenen el seu protagonisme en l'àmbit domèstic". (Carrasquer, 1997: 78). Aquesta doble presència sovint s'ha ocultat en les anàlisis del mercat de treball, ja que en molts casos s'ha obviat la perspectiva de gènere. En aquest sentit, el predomini del model anomenat *male breadwinner / female caregiver*¹, ha suposat silenciar la importància d'aquest treball domèstic per l'activitat laboral d'homes i dones. No obstant, existeixen alguns indicis que apunten al canvi, sobretot centrat en les generacions d'homes joves, els quals cada cop assumeixen part d'aquest treball reproductiu (Torns et al., 2007: 99).

¹ Tot i no tenir una traducció al català consensuada, l'expressió es podria traduir com a "home guanyador de pa / dona mestressa de casa".

4. Estructura demogràfica

- El percentatge de joves de 15 a 29 anys de Sant Boi ha disminuït de forma continuada des del 2001 fins a l'actualitat. Aquest descens del quasi 5% es manté constant tant en els homes com en les dones. El pas al col·lectiu adult de les generacions del *baby boom*, combinat amb el retard de l'edat reproductiva de les dones, comporta que actualment la població juvenil formi part del que es coneix com a *generacions buides*.
- La mateixa tendència de descens de la població juvenil s'observa al Baix Llobregat, que juntament amb el Ripollès, és la comarca que presenta una taxa de creixement relatiu negativa més gran del conjunt de les 41 comarques catalanes.
- S'observa a Sant Boi un descens de la població nascuda a Catalunya, que contrasta amb l'augment significatiu del jovent nascut a l'estranger. Tant pel Baix Llobregat com per la resta de Catalunya, aquesta tendència apareix encara més accentuada. En termes absoluts s'observa un important creixement de la població juvenil de nacionalitat estrangera en els darrers sis anys en tots els àmbits territorials, fet que ha servit per pal·liar, en part, l'acusat descens de la població juvenil de nacionalitat espanyola.
- Hi ha una variació important en els orígens de la població jove estrangera. El percentatge d'estrangers/es provinents de l'Amèrica del Sud a Sant Boi va experimentar un fort creixement entre 2001 i 2003. Al Baix Llobregat, a partir del 2004, la població juvenil d'Amèrica del Sud supera a l'africana, mentre que al conjunt de Catalunya aquesta variació es produeix un any abans.
- Es percep una certa preponderància de la població masculina respecte la femenina a Sant Boi, pròpia dels grups d'edat més joves. La relació de masculinitat és força més elevada en el cas dels i de les joves estrangeres. S'observen fortes diferències en el gènere dels estrangers en funció del lloc d'origen, sent bàsicament masculina la població juvenil provinent d'Àfrica i d'Àsia i Oceania, i majoritàriament femenina la d'origen americà.

5. Estructura del mercat de treball

- Creixement significatiu dels centres de cotització, força semblant tant a nivell municipal com comarcal. A la vegada, el nombre d'assalariats/des i d'autònoms/es també s'ha vist incrementat en aquest període, tot i que s'observen certes diferències entre els dos àmbits territorials. Aquestes diferències constaten que els centres de cotització del Baix Llobregat presenten una major capacitat de generar llocs de treball.
- La reconversió econòmica s'ha concretat en un tancament significatiu de centres de cotització industrials. Aquest fenomen ha estat més acusat a Sant Boi. Per contra, en la resta de sectors d'activitat s'observa un creixement positiu dels centres de cotització.
- S'ha intensificat el procés de terciarització de la població assalariada a Sant Boi, que passa d'ocupar el 55 al 67,6% dels i de les assalariats/des. Alhora, la disminució de centres de cotització dins el sector industrial ha anat acompanyada d'una forta destrucció de llocs de treball. Al conjunt de la comarca s'observa com el procés de reconversió del mercat de treball ha seguit la mateixa línia.
- Pel que fa a l'evolució de la població autònoma en els darrers sis anys, tant a nivell comarcal com local, es produeix un creixement positiu en tots els sectors d'activitat excepte en l'industrial. A la vegada, destaca que la terciarització en el camp dels i de les autònoms/es és encara més acusada que en el cas de la població assalariada.
- Aquests canvis en el mercat de treball al Baix Llobregat i a Sant Boi en els darrers anys s'han de relacionar amb un procés creixent i generalitzat d'externalització de serveis i de fragmentació dels processos productius, i amb un context econòmic propici pel creixement. És en aquest marc on s'ha de situar l'evolució positiva dels indicadors del mercat de treball comarcal i municipal en els darrers anys.

6. Atur registrat

- Oscil·lació en l'atur registrat entre la població juvenil a Sant Boi entre febrer de 2007 i gener de 2008, evidenciant la fragilitat de l'ocupació. Tot plegat ens permet afirmar que l'ocupació juvenil a Sant Boi està subjecte a necessitats puntuals del mercat de treball, que condueixen a situacions d'inestabilitat i precarietat laboral. Al Baix Llobregat i al conjunt de Catalunya, tot i presentar variacions en l'atur registrat, aquestes són menys significatives. Alhora, es constata una menor proporció d'atur juvenil registrat que en el cas de Sant Boi.
- Increment generalitzat de l'atur registrat, tant pel que fa a la població juvenil com al conjunt de població en el darrer any. No obstant, aquest increment és major en el cas del jovent, sobretot en el global de Catalunya.
- El descens del pes de la població juvenil respecte al conjunt de la població i l'allargament de les trajectòries educatives, ha suposat un descens significatiu de la proporció de joves dins de l'atur registrat des de 1998.
- Creixement sostingut del pes de la població estrangera a Sant Boi en les taxes d'atur juvenil registrat en el darrer any. La mateixa tendència s'observa tant al Baix Llobregat com al conjunt de Catalunya.
- El creixement relatiu de l'atur registrat entre la població estrangera de 16 a 29 anys a Sant Boi en el darrer any és del 58,44%, mentre que en el conjunt de la població juvenil és del 10,31%. És a dir, es reflexa un comportament diferenciat en funció de l'origen, ja que es constata com l'atur ha afectat més intensament a la població estrangera en el darrer any.

7. Contractació laboral

- Les dades sobre contractació ens mostren la precarietat del mercat de treball català, amb percentatges de temporalitat molt elevats, que afecten més intensament als i a les joves. Així, tant al Baix Llobregat com a Catalunya a l'any 2007, al voltant del 85% dels contractes realitzats als i a les joves de 16 a 29 anys són temporals, percentatge que creix fins al 87,6% en el cas de Sant Boi.
- Tot i referir-se al conjunt de la població, la durada dels contractes temporals ens dóna a entendre la fragilitat de l'ocupació de nova creació. En aquest sentit, observem com a l'any 2007, el 36,2% dels contractes temporals registrats a Sant Boi eren inferiors al mes de durada, gairebé un 10% superior als registrats a nivell comarcal i al conjunt de Catalunya. Aquesta tendència a la precarietat en la contractació a Sant Boi s'està consolidant al llarg dels anys, ja que des de 2001, al voltant del 60% dels contractes no superen els sis mesos de durada.
- El creixement de la població immigrant jove a nivell municipal ha comportat un augment del seu pes en el global dels contractes temporals. A la vegada, aquesta temporalitat contractual ha cristal·litzat en un augment del percentatge de joves immigrants en la contractació temporal inferior al mes de durada, i en una major proporció dels contractes de durada indeterminada.
- La contractació laboral a través de les empreses de treball temporal s'ha diversificat en les diferents franges d'edat. No obstant, els contractes a joves de 16 a 29 anys segueixen suposant, a l'any 2007, més de la meitat del total, tant a Sant Boi com a nivell comarcal i al conjunt de Catalunya.
- Increment espectacular dels contractes laborals a través d'ETT's en la població de 30 a 65 anys des de 1999.

8. Estructura salarial

- L'anàlisi sobre l'estructura salarial permet observar un increment dels salaris conforme avança l'edat de la població treballadora, fet que pot ser considerat com a lògic i previsible. No obstant, destaca sobretot l'evolució diferenciada a nivell salarial entre homes i dones. En aquest sentit, les dades referents als ingressos que perceben les dones ens mostren els desequilibris i la discriminació actual que pateixen en el mercat de treball, ja que les diferències en les retribucions entre homes i dones s'incrementen conforme avança l'edat. A la vegada, cal destacar que en la franja de menors de 25 anys el salari brut anual no arriba als 13.000 euros per l'any 2005.
- D'altra banda, la contractació indefinida es correspon amb uns salaris molt més elevats que en el cas de la contractació temporal, sobretot en el cas dels homes. L'any 2005, la diferència entre els dos tipus de contractes es situa als 8.535,41 euros bruts anuals, el que suposa que la població assalariada amb contracte temporal, que com hem vist anteriorment afecta de forma més intensa als i a les joves, cobren de mitjana un 37,4% menys que els qui tenen un contracte indefinit. A la vegada, cal destacar que el salari mig de les dones amb contracte indefinit és molt més semblant al dels homes amb contracte temporal que no pas al dels que tenen contractes indefinits.
- Per últim, s'observen diferències significatives entre les retribucions en funció de la nacionalitat. D'aquesta manera, el salari brut anual és força superior entre els assalariats i assalariades de nacionalitat espanyola que no pas entre els i les de nacionalitat estrangera. Així, per l'any 2005, la població assalariada estrangera cobra al voltant del 21% menys que la de nacionalitat espanyola.

9. Conclusions

a) La consolidació de la precarietat

Totes les dades que s'han analitzat en el present estudi ens condueixen a afirmar, amb certa rotunditat, que l'actual configuració del mercat de treball consolida la precarietat com a característica principal de l'ocupació. En aquest sentit, ens trobem davant d'estratègies empresarials que associen la flexibilitat amb la utilització generalitzada de la contractació temporal. Així, actualment ens trobem que les contínues reformes laborals que s'han impulsat a l'Estat espanyol han anat generant un ampli ventall de formes contractuals temporals, propiciant que aquest model passi a ser la forma contractual majoritària entre la població juvenil.

L'actual configuració del mercat de treball consolida la precarietat com la característica principal de l'ocupació

Aquesta elevada temporalitat, juntament amb els salaris força baixos (sobretot en el cas de les dones), l'augment del pes de les ETT's com a agents d'ocupació i la fragilitat de l'ocupació de nova creació, s'han constituït com les expressions visibles de la precarietat laboral que afecta, de forma preeminent, a la població juvenil. No obstant, aquesta circumstància no és ni molt menys un tret únicament definitori de la conjuntura laboral dels i les joves santboianes, sinó que es tracta d'una característica generalitzada en el conjunt de la població juvenil catalana. Alhora, aquestes condicions de treball precari ja no constitueixen una característica intrínseca del procés de transició dels i les joves, sinó que s'observa la consolidació en el temps d'aquesta precarietat. És a dir, el pas a la vida adulta no sempre va acompanyat de la sortida de la precarietat laboral. Tot plegat comporta un canvi en les trajectòries juvenils, ja que les incerteses que es deriven de la precarietat en l'esfera laboral, acaben condicionant en bona part les decisions a prendre a mig i llarg termini.

b) La precarització de la contractació indefinida

El marc legal actual en el que es mouen les empreses facilita enormement les estratègies encaminades a la precarietat en la contractació. En aquest sentit, les respostes normatives per fer front a les elevades taxes de temporalitat han acabat suposant una certa precarització de la contractació indefinida. Alhora, també s'observa un important augment de les contractacions a través de les empreses de treball temporal, que afecta al conjunt de la població. D'aquesta

Consolidació de les trajectòries d'aproximació successiva com a model de transició juvenil majoritari. Aquest model comporta un retard important en l'emancipació familiar i en la consecució d'èxits a nivell professional

manera, tal i com ja hem assenyalat anteriorment, les reformes laborals no han assolit els objectius explícits que persegueixen.

Davant la multiplicitat de contractes eventuais, la substitució de llocs de treball estables per temporals suposa una estratègia de flexibilitat que moltes empreses duen a terme com a mecanisme d'adaptació en contextos de crisi. Tot plegat comporta que els i les joves tinguin enormes dificultats per aconseguir ocupacions estables, amb les greus conseqüències que això comporta en la planificació a mig i llarg termini. D'aquesta manera, els resultats observats al llarg de l'informe, tant pel que fa a la contractació com als nivells d'atur i a l'estructura salarial, ens suggereixen la consolidació de les trajectòries d'aproximació successiva com a model majoritari. Aquesta apareix definida per les altes expectatives de millora social i professional en un context on les opcions a prendre resulten confuses, i amb un marge d'error prou elevat, fet que comporta un retard important en la consecució d'èxits a nivell professional i en l'emancipació familiar.

No obstant, creix també el gruix de població que manté les condicions de treball precari en entrar a l'edat adulta, evidenciant que la precarietat laboral s'estén en el temps. D'aquesta manera, el gruix de persones que es veuen empeses a acceptar condicions de treball precàries augmenta any rere any. Així, resulta presumible un augment de les trajectòries en precarietat i de les desestructurades, que pressuposen una precarietat indefinida, associades les primeres a la temporalitat i les segones a l'exclusió, i que es caracteritzen per les enormes dificultats que comporta sortir del cercle de precarietat laboral.

c) (precarietat)³

Com ja s'ha fet esment en l'inici de l'estudi, no es pot considerar la població juvenil com un tot homogeni, sobretot quan s'entra en l'anàlisi de les condicions laborals. En aquest sentit, les dades ens mostren com la precarietat no afecta amb la mateixa intensitat a tots els i les joves, ja que existeixen certes variables que influeixen notablement en la forma com negocien la seva entrada i el seu posicionament en el mercat de treball. D'aquesta manera, s'observa com el gènere o l'origen esdevenen aspectes que determinen, en bona part, les condicions laborals de la població en general, i més intensament en el cas dels i les joves. La segmentació del mercat de treball acaba suposant l'existència de sectors i subsectors altament feminitzats, que generalment coincideixen amb llocs de treball precaris, caracteritzats per elevades taxes de temporalitat i sous notablement baixos.

La realitat laboral de la població juvenil immigrant resulta encara més contundent. A la segmentació del mercat de treball en funció del gènere s'hi afegeix una segregació ètnica que acaba suposant l'acceptació de llocs de treball amb condicions molt més precàries, concentrant-se la població estrangera en les ocupacions de menys

Avui dia ens trobem davant d'una triple discriminació, per edat, gènere i origen, dins del mercat de treball

Aquesta triple discriminació comporta l'existència de col·lectius molt vulnerables en contextos de recessió econòmica

qualitat, independentment de la seva formació i qualificació, i relegant a les dones immigrades en el darrer escalafó laboral.

Així doncs, quan conflueixen aquestes tres circumstàncies (edat, gènere i origen) ens trobem davant d'una *precarietat*³ en el mercat de treball. Aquest fet comporta l'existència de col·lectius amb condicions laborals molt precàries i, a la vegada, altament vulnerables a contextos de recessió econòmica.

d) La cadena de la precarietat laboral

Actualment estem assistint a un procés creixent d'instrumentalització del treball per part dels i les joves, com a conseqüència de les condicions laborals precàries. En aquest sentit, el sistema de valors de la població juvenil s'ha vist modificat, perdent el treball la condició d'element estructurador en la construcció de la pròpia identitat. No obstant, les conseqüències d'un mercat de treball precari no es queden tan sols en una modificació dels valors. Avui dia, el treball no ha perdut la centralitat que l'ha caracteritzat al llarg dels anys, sobretot en l'àmbit més material. Així, aspectes com l'emancipació familiar i l'accés a l'habitatge, la participació, l'oci i el consum o la salut apareixen clarament lligades al treball. La precarietat, associada a trajectòries laborals discontinües i a salaris baixos, acaba afectant les possibilitats de la població juvenil d'estructurar els seus processos de transició.

A la vegada, l'elevada rotació laboral que caracteritza la inserció dels i les joves en el mercat de treball, accentua el procés d'individualització. D'aquesta manera, la incapacitat d'establir consciències col·lectives sobre problemàtiques comunes afecta la capacitat de participació de la població jove. Les conseqüències que se'n deriven, sobretot en el camp del treball, són bàsicament les dificultats d'adaptació i la incapacitat de generar discursos comuns sobre les condicions precàries a les que estan sotmesos.

La precarietat, associada a trajectòries laborals discontinües i a salaris baixos, acaba afectant les possibilitats de la població juvenil d'estructurar els seus processos de transició

e) Futur = incertesa

D'altra banda, l'actual situació econòmica no fa preveure millores substancials en els propers anys. La configuració del mercat de treball a Sant Boi de Llobregat, com també passa a nivell comarcal i al conjunt de Catalunya, passa per un progressiu descens dels pes del sector industrial, amb la conseqüent destrucció de llocs de treball, i un creixement constant del sector serveis. Aquest procés de terciarització del mercat condueix a la creació de llocs de treball altament precaris.

Tot plegat apareix acompanyat d'un descens significatiu del pes de la construcció com a generador d'ocupació. Així doncs, és en aquest escenari tan poc atractiu on els i les joves de Sant Boi negocien la seva entrada i el seu posicionament en el mercat de treball.

Alhora, si la present crisi econòmica s'allarga en el temps, tal com molts indicadors fan preveure, pot generar un seguit de conseqüències força greus a nivell laboral. Davant les incerteses sobre l'evolució del mercat de treball, cal preguntar-se com afectarà la desocupació sobre la població juvenil, ja que si bé la previsió de l'augment d'atur no es concentrarà únicament en aquest col·lectiu, sí que és molt probable que sigui aquest qui noti amb més intensitat la desocupació. A la vegada, els sectors on actualment s'està destruint ocupació estan altament masculinitzats. L'entrada d'aquests homes a l'atur pot suposar que les administracions concentrin els seus esforços a garantir l'ocupació d'aquest sector de població, deixant al marge altres col·lectius amb dificultats. D'altra banda, davant un escenari de difícil accés al mercat de treball, resulta plausible un lleuger repunt de les taxes d'inactivitat entre la població juvenil, sobretot en el cas de les dones, ja que tradicionalment han estat elles qui han acabat assumint el rol d'exèrcit de reserva en períodes de crisi econòmica.

f) El paper de les polítiques locals d'ocupació

L'aposta de Sant Boi per un model de ciutat encarat a l'àmbit sanitari pot suposar una oportunitat per a millorar l'ocupabilitat de la població jove del municipi en aquest àmbit

Davant aquestes perspectives, no s'entreveu gens fàcil la posada en marxa de polítiques d'ocupació, a nivell municipal, que abordin els principals problemes sobre l'ocupació juvenil. D'una banda, perquè la mateixa dinàmica del mercat de treball, que en el fons és qui acaba determinant en bona part les regles del joc, provoca que l'índex d'incidència d'algunes polítiques sigui pràcticament imperceptible. De la mateixa forma, la pròpia complexitat de l'organigrama municipal comporta que sovint sigui força difícil la posada en marxa de polítiques realment integrals que facilitin la incorporació dels i les joves al mercat de treball, o bé que suposin una millora de les seves condicions laborals. No obstant, seria convenient posar l'accent en les iniciatives municipals a nivell d'ocupació juvenil, ja que és en el marc de la proximitat on cal abocar els esforços.

En aquest sentit, l'aposta actual de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat per tirar endavant un model de ciutat encarat a l'àmbit sanitari pot generar un marc d'oportunitat per a la millora de l'ocupació. Així doncs, es pressuposa la creació de nous llocs de treball a partir de l'edificació del futur Parc Sanitari de Sant Boi, situat al barri de Ciutat Cooperativa, i amb un hospital encarat als serveis d'atenció general i a l'especialització maternoinfantil. Per tal de fer efectives les oportunitats i generar canvis en el mercat local de treball cal iniciar diverses mesures: en primer lloc, és necessària una aposta ferma per la formació universitària en el camp de la salut. A la vegada, seria molt

La identificació dels col·lectius diana implica generar noves metodologies d'anàlisi, d'implementació i d'avaluació de les polítiques d'ocupació

propici arribar a acords i convenis de col·laboració entre les noves institucions i l'Ajuntament per tal de potenciar l'ocupabilitat dels i les joves santboianes en aquest àmbit. Si s'aprofita adequadament aquesta oportunitat, pot obrir les portes a una nova via d'ocupació juvenil prou important per fer front als problemes de precarietat laboral que afecten a la població jove del municipi, sobretot en el cas de les dones, ja que es tracta d'un sector laboral altament feminitzat.

D'altra banda, un dels objectius bàsics que es plantejava a l'inici de la present anàlisi del mercat de treball era la identificació de les principals problemàtiques laborals que afecten de forma general a la població juvenil. No obstant, la heterogeneïtat pròpia del col·lectiu estudiat comporta l'observació de certes diferències dins la mateixa població juvenil. És a dir, no tots els i les joves comparteixen les mateixes condicions de treball ni la precarietat afecta amb la mateixa intensitat a tots i totes. En aquest sentit, el gènere i l'origen esdevenen variables a tenir en compte a l'hora de plantejar polítiques d'ocupació, ja que són les dones i la població immigrant aquells que, majoritàriament, acaben suportant les condicions de treball més precàries. Per tant, la identificació d'aquests col·lectius "diana" implica, d'una banda, generar noves metodologies d'anàlisi, d'implementació i d'avaluació de les polítiques locals d'ocupació, i de l'altra, treballar des d'una perspectiva transversal, necessària per la pròpia complexitat de la problemàtica.

Per últim, tant el mercat de treball com l'esfera juvenil són àmbits molt dinàmics. És per aquest motiu que resulta interessant l'impuls d'un Observatori del Mercat de Treball a Sant Boi de Llobregat, amb l'objectiu d'estudiar els canvis en l'àmbit laboral. D'aquesta manera, les polítiques d'ocupació que s'impulsin a nivell municipal tindran un marc de referència molt més acotat, identificant clarament els punts principals on s'ha d'incidir. L'altra cara de la moneda és intensificar el treball de l'Administració amb les empreses, promovent la implantació de plans d'igualtat i impulsant la qualitat en l'ocupació.

Els nous problemes sorgits en l'àmbit laboral en els darrers anys requereixen necessàriament d'una profunda renovació de les polítiques d'ocupació que s'estan duent a terme actualment. Fins ara, aquestes polítiques s'han plantejat des d'una perspectiva reactiva, intentant pal·liar les conseqüències negatives arrel dels canvis en el mercat de treball. La rapidesa d'aquests canvis comporta que, en alguns casos, quan l'Administració arriba, els problemes ja no són els mateixos. En aquest sentit, la rellevància que té el paper de l'Administració pública en la definició del marc econòmic local, comporta la necessitat de desenvolupar polítiques d'ocupació innovadores i proactives.

10. Bibliografia

- ALBAIGÉS, B. (dir.): *Crisi del treball i emergència de noves formes de subjectivitat laboral en els joves*. Barcelona, Secretaria General de Joventut de Catalunya, Col·lecció aportacions n. 24, 2004.

<http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/aporta24.pdf>

- BECK, U. "Libertad o capitalismo: el incierto futuro del trabajo". Publicat a *El País*, diumenge 24 de febrer de 2002.

http://www.elpais.com/solotexto/articulo.html?xref=20020224elpepiopi_9&type=Tes&anchor=elpepiopi

- CACHÓN, L.: *Juventudes, mercados de trabajo y políticas de empleo*. València, 7 i Mig, 1999.

- CARRASCO, C.: "Economía sumergida y trabajador inmigrante", *Migraciones*, n.4. Madrid, 1998, pp. 10-33.

- CARRASQUER, P.; "Jóvenes, empleo y desigualdades de género" a PRIETO, C (coord.): *Juventud(es) y empleo(s)*. Cuadernos de Relaciones Laborales, nº 11. Madrid, Servicios de Publicaciones. Universidad Complutense, 1997.

- CASAL, J.: "Capitalismo informacional, trayectorias sociales de los jóvenes y políticas sobre juventud", a CACHÓN, L. (dir.): *Juventudes y empleos: perspectivas comparadas*. Madrid, Instituto de la Juventud, 2000.

- "Modos emergentes de transición a la vida adulta en el umbral del siglo XXI: Aproximación sucesiva, precariedad y desestructuración", *Reis: Revista española de investigaciones sociológicas* n. 75. Madrid, Centro de Investigaciones Sociológicas, 1996, pp. 295-318.

http://www.reis.cis.es/REISWeb/PDF/REIS_075_13.pdf

- CASTELLS, M.: *La sociedad xarxa. Volum I*. Barcelona, Editorial OUC, 2003.

- FERNÁNDEZ, T.; ARAMELO, C.: "L'evolució de l'ocupació a Catalunya en el marc de l'Agenda de Lisboa i de l'Estratègia europea per a l'ocupació", *Nota d'economia. Revista d'economia catalana i de sector públic* n. 80. Barcelona, Direcció General d'Anàlisi i Política Econòmica. Departament d'Economia i Finances. Generalitat de Catalunya, 2004, pp. 73-87.

http://www.gencat.net/economia/doc/doc_27909194_1.pdf

- FERREIRO, J.: "Políticas de rentas y reformas laborales en España", *Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales* n. 46. Madrid, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 2003, pp. 15-40.

<http://www.mtas.es/Publica/revista/numeros/46/Informes01.pdf>

- FURLONG, A.; CARTMEL F.: *Els contextos canviants de la joventut*. Barcelona, Secretaria General de Joventut de Catalunya, Col·lecció aportacions n. 14, 2001.

<http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/aporta14c.pdf>

- HIDALGO, A.; PÉREZ, S.: *Aspectos salariales de los jóvenes trabajadores*. Madrid, Instituto de la Juventud, 2004.

<http://www.injuve.mtas.es/injuve/contenidos.item.action?id=2052600611&menuId=686639162>

- MIRET, P.: "Població" a MIRET, P. et al.: *Informe sobre la joventut al 2005*. Barcelona, Secretaria General de Joventut de Catalunya, Col·lecció aportacions n. 17, 2005.

<http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/estudis17.pdf>

- MÓDENAS, J. A.; LÓPEZ COLÁS, J.: *Els joves catalans en el 2011: els canvis que vénen*. Barcelona, Secretaria General de Joventut de Catalunya, Col·lecció estudis n. 4, 2001.

<http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/joves2011.pdf>

- ORTIZ, D.; MIRÓ, I.: *Treball, valors i canvi. Les ruptures en la precarietat*. Barcelona, Secretaria General de Joventut de Catalunya, Col·lecció aportacions n. 11, 2001.

<http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/aporta11.pdf>

- PÉREZ INFANTE, J. I.: "¿Por qué el paro registrado supera al paro de la EPA?", *Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales* n. 71. Madrid, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 2008, pp. 53-65.

<http://www.mtas.es/Publica/revista/numeros/71/est03.pdf>

- RECIO, A.: "La política laboral: acuerdo y conflicto en un contexto de reforma continua", a GOMÀ, R i SUBIRATS, J. (Coords.): *Políticas públicas en España. Contenidos, redes de actores y niveles de gobierno*. Barcelona, Ariel, 1998.

- RICART, J.E.; AGNESE, P.: "La deslocalització de serveis: una perspectiva global i local", *Nota d'economia. Revista d'economia catalana i de sector públic* n. 90. Barcelona, Direcció General

d'Anàlisi i Política Econòmica. Departament d'Economia i Finances. Generalitat de Catalunya, 2008, pp. 69-83.

http://www.gencat.net/economia/doc/doc_22568670_1.pdf

- SALVADÓ, A.: "Treball" a MIRET, P. et al. *Informe sobre la joventut al 2005*. Barcelona, Secretaria General de Joventut de Catalunya, Col·lecció aportacions n. 17, 2005.

<http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/estudis17.pdf>

- SENNETT, R.: *La corrosión del carácter. Las consecuencias personales del trabajo en el nuevo capitalismo*. Barcelona, Anagrama, 2000.

- SERRACANT, P.: *Viure al dia: condicions d'existència, comportaments i actituds dels joves catalans. Informe sobre la joventut catalana al 2001*. Barcelona, Secretaria General de Joventut de Catalunya, Col·lecció estudis n. 6, 2001.

<http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/estudis6c.pdf>

- TORNS, T. et al.: *Les dones i el treball a Catalunya: mites i certeses*. Barcelona, Institut Català de les Dones, 2007.

[http://quit.uab.es/pool/files/bin/Dones i treball_mites i certeses_estudis2.pdf](http://quit.uab.es/pool/files/bin/Dones_i_treball_mites_i_certeses_estudis2.pdf)

AJUNTAMENT DE
SANT BOI DE LLOBREGAT

